

Fastställt av förbundsstyrelsen i september 2017

Utbildningspolitiskt program

Inledning

Det utbildningspolitiska programmet utgör en operationalisering av Sveriges Psykologförbunds utbildningspolicy. Utbildningsprogrammet är ämnat att vara en vägledning kring prioriterade områden och mål för Sveriges Psykologförbund under kongressperioden. Det utbildningspolitiska programmet ska även fungera som ett underlag och vägledning för kansliets handlingsplan för utbildningsfrågor och för de fackligt förtroendevaldas arbete.

I föreliggande *utbildningsprogram* beskrivs prioriterade områden och mål för år 2016–2019 vilka kontinuerligt utvärderas och uppdateras av förbundsstyrelsen.

Utbildningsprogrammet beskriver följande områden och mål:

1. Sveriges Psykologförbunds arbete med utbildningsfrågor
2. Utbildningens mål och innehåll
3. Studenternas villkor under utbildningen
4. Utbildningen och professionen

Sveriges Psykologförbunds arbete med utbildningsfrågor

Sveriges Psykologförbund har en samlad kunskap om villkoren för de yrkesverksamma psykologerna och därför ser vi det som vår uppgift att verka för att utbildning och kompetensutveckling ses som en sammanhållen, kontinuerlig process. I enlighet med detta arbetar vi med att utöva inflytande på politiska beslut och andra förhållanden som påverkar psykologers förutsättningar att utöva sin profession.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- tillsammans med berörda instanser skapa gynnsamma förutsättningar för en relevant och högkvalitativ psykologutbildning
- värdet av psykologisk kompetens i ökande grad erkänns i samhället och att psykologers kompetens tydliggörs i olika verksamheter och på olika nivåer, det vill säga som psykologassistent, PTP-psykolog, leg. psykolog, STP-psykolog, specialistpsykolog samt specialist med psykologiskt ledningsansvar.

Internationellt arbete

Sveriges Psykologförbund ska på sikt skapa förutsättningar för en svensk psykologlegitimation som är accepterad i hela Europa. Svenska psykologer ska ha möjlighet att verka utomlands och vice versa. EuroPsy är en europeisk kvalifikationsstandard framtagen med syftet att underlätta psykologers rörlighet inom EU, att sätta en europeisk standard för psykologutbildning och att göra tydligt för allmänheten vad en psykolog och psykologiska tjänster är.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- en nationell behörighetskommitté (NAC) tillsätts i Sverige, genom vilken psykolog verksam i Sverige kan ansöka om att bli prövad för de europeiska kvalifikationskraven för psykologer i enlighet med EuroPsy.

Utlandsutbildade psykologer

Socialstyrelsen har nyligen infört kunskapsprov för utlandsutbildade psykologer samt reglering kring praktisk tjänstgöring i syftet att ge möjligheten att söka svensk psykologlegitimation. Samtidigt har också kompletteringsutbildningar startat i samarbete mellan universiteten och Socialstyrelsen.

Sveriges Psykologförbund ska bevaka att:

- kunskapsprov och praktisk tjänstgöring för utlandsutbildade håller en hög kvalitet och är jämförbara med utbildningen i Sverige och övriga Europa.
- utlandsutbildade psykologer får sina meriter validerade på lika villkor och att handläggningsprocesser gällande ansökningar, handläggningstider, med mera är tydliga och enkla.
- kompletteringsutbildningarna är av hög kvalitet och leder till kompetens jämförbar med psykologexamen.

Utbildningens mål och innehåll

Utbildningens mål

Psykologisk vetenskap liksom dess tillämpning i samhället utvecklas hela tiden vilket innebär stora krav på psykologstudenters och psykologers förmåga att både följa med i utvecklingen och samtidigt kritiskt värdera densamma. Psykologprogrammet är en yrkesutbildning och ska således ge kunskap om professionen och förbereda studenten för det kommande yrkeslivet. Sveriges Psykologförbund har ett helhetsperspektiv vad gäller

psykologens yrkesbana: från grundutbildning, PTP, specialistutbildning till livslångt lärande. Sveriges Psykologförbund anser att grundutbildningen därför också ska vara förberedande för specialistutbildningen, bland annat genom att skapa möjligheter för psykologstudenter att möta specialistpsykologer och på så vis öka medvetenhet kring det framtida yrkeslivet.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- psykologprogrammen fortsätter att vara generalistutbildningar och därmed förbereder studenterna för arbete i verksamheter inom arbetsmarknadens alla sektorer.
- psykologprogrammen är förberedande för specialistutbildningen, bland annat genom att skapa möjligheter för psykologstudenter att möta specialistpsykologer från samtliga arbetsmarknadssektorer och ta del av deras arbete.

Utbildningens teoretiska innehåll

Medlemmar i Sveriges Psykologförbund har två särskilt centrala dokument som måste efterlevas: policy för evidensbaserad psykologisk praktik (EBPP) samt Yrkesetiska principer för psykologer i Norden. Det är avgörande att blivande psykologer lär sig ett vetenskapligt förhållningssätt och att de under sin grundutbildning anammar innehållet i dessa dokument som något som ska genomsyra den yrkesverksamme psykologens tänkande och agerande. Det är också viktigt att studenterna på psykologprogrammen erhåller praktisk träning i hur EBPP och etiska riktlinjer kan tillämpas.

Förbundet konstaterar att det finns en otydlighet gällande termerna psykologisk behandling och psykoterapi. Denna otydlighet medför olika negativa konsekvenser, såsom exempelvis att det blir svårare för beslutsfattare och myndigheter att utreda frågan om behovet av nationell kompetensförsörjning för psykologer.

Förbundet menar också att utbildning i ledarskap under grundutbildningen behöver appliceras på psykologen och psykologisk verksamhet, eftersom psykologer ska kunna axla rollen som verksamhetschefer eller psykologiskt ledningsansvariga. Det är viktigt att redan under grundutbildningen förbereda den blivande psykologen för framtida uppgifter inom ledarskap och styrning.

Inslag av intersektionell psykologi är vanligt förekommande under psykologutbildningen och ger viktiga perspektiv för studenterna att ha med sig i sin yrkesutövning. Implementeringen av dessa inslag behöver fortsatt förbättras och integreras för att kunna tillämpas väl i yrket. Transkulturell psykologi växer som forskningsfält, och behöver ha en egen plats på psykologutbildningen. Goda kunskaper i trans- och interkulturell psykologi är också viktigt för psykologer då de möter individer med mycket olika bakgrund.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- samarbete sker med utbildningsorterna med syftet att gemensamt hitta sätt att konkretisera konceptualisering av och träning i såväl Evidensbaserad Psykologisk Praktik som yrkesetiska principer för psykologer i Norden.
- begreppen psykologisk behandling och psykoterapi tydliggörs i examensmålen.
- psykologprogrammen låter studenterna vara uppmärksamma på den framtida psykologens ansvar inom ledarskap och styrning.
- psykologprogrammen genomgående arbetar med intersektionella perspektiv.
- psykologprogrammen genomgående arbetar med transkulturell kompetens, som ett specifikt område skiljt från intersektionella perspektiv.

Utbildningens tillämpade innehåll

Utbildningen till psykolog förbereder studenter för arbete inom många olika verksamhetsområden bland annat genom olika tillämpade inslag i utbildningen, där vissa delar är specifika för en typ av verksamhet och där andra är tillämpliga för hela psykologyrket.

Sveriges Psykologförbund ska bevaka att:

- psykologprogrammen har en god kvalitet i alla tillämpningsmoment.

Verksamhetsförlagd utbildning

En förutsättning för verksamhetsförlagd utbildning av hög kvalitet är tillgång till yrkeserfarna psykologer vilka kan fungera som handledare.

Sveriges Psykologförbund ska bevaka att:

- praktiska moment inom ramen för psykologutbildningen ger en bred erfarenhet av praktiserad psykologi inom flera verksamhets- och tillämpningsområden.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- psykologer ges möjlighet att inom ramen för sin tjänst ta emot psykologkandidater.

Inslag som syftar till självkännedom och empatisk förmåga

Det är av stor vikt att grundutbildningen förbereder den blivande psykologen för ett yrke med höga krav på professionellt förhållningssätt och yrkesetiska ställningstaganden.

Sveriges Psykologförbund verka för att:

- i den mån utbildningsterapi ingår som ett obligatoriskt moment på psykologutbildningen ska möjlighet till full kostnadstäckning erbjudas studenterna.
- inslag som syftar till självkännedom och empatisk förmåga leds av specialistpsykolog.

Utbildningens organisation och resurser

Psykologin är en vetenskap och ett tillämpningsområde med egen avgränsning och auktoritet. För att utveckla forskning och undervisning inom ämnet är det viktigt att psykologin som vetenskap och disciplin organiseras som ett självständigt ämne vid universiteten.

Sveriges Psykologförbund anser att:

- en ökad självständighet för psykologiämnet inom ramarna för universitetens tilldelningssystem skulle vara att föredra.

Dimensionering

Psykologisk kompetens efterfrågas på många arbetsplatser. Sveriges Psykologförbund ser ett ökat behov av att anställa fler psykologer i landet. Detta ställer krav på att tillräckligt många psykologer examineras för att täcka behoven i Sverige.

Sveriges Psykologförbund ska bevaka att:

- behovet av utbildningsplatser tillgodoser arbetsmarknadens behov.
- en utökning av utbildningsplatser främst sker på lärosäten som redan har en etablerad utbildning att bygga vidare på, och inte på nya lärosäten.
- behovet av utbildningsplatser på de olika lärosätena får inte gå ut över utbildningens kvalitet, både vad gäller teori och tillämpning.

Utlandsstudier

Att som student ges tillfälle att möta lärare och studenter verksamma i andra kulturer ser förbundet som ett bra komplement till den svenska psykologutbildningen.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- studenter som en del av psykologprogrammet ges goda möjligheter till internationella utbyten.

Studenternas villkor under utbildningen

Sveriges Psykologförbund ser det som viktigt att studenterna ges möjlighet att påverka utbildningens innehåll och utformning, att det finns en trivsamt och stimulerande studiemiljö och att det finns förtroendefulla relationer mellan studenter, lärare, kursledare och ledning. Relationer till lärare och kurskamrater är en stor del av studenternas psykosociala arbetsmiljö. Ett fungerande och utvecklande samarbets- och gruppklimat är av stor vikt för studenternas långsiktiga trivsel och utveckling under utbildningen.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- fler studenter engagerar sig i att aktivt arbeta för att påverka studiemiljön och utbildningen.
- studenter får mer kontakt (auskultation, handledning, mentorsverksamhet) på arbetsplatser i syfte att i högre grad förstå vad som förväntas av dem i arbetslivet

Sveriges Psykologförbund ska bevaka att:

- det finns en tydlighet vad som gäller kring att ta uppehåll i studier under psykologprogrammet.
- studenternas inläring stöts genom att lärarna har tillräckligt med tid till stöd och feedback.

Utbildningen och professionen

Grundutbildningens koppling till yrkesutövning, specialistutbildning och kompetensutveckling

Det är av stor vikt att det finns en tydlig progression mellan grundutbildning, PTP och specialistutbildning, det vill säga att varje steg bygger vidare på redan etablerad kunskap och kompetens.

PTP och yrkesutövningen

Sveriges Psykologförbund har erfarenhet att det under första delen av 2017 skett en ökning av antalet kompletteringsbesked från Socialstyrelsen gällande PTP. Att tjänstgöringen även fortsättningsvis kan fullgöras inom olika verksamhetsområden där psykologer arbetar, det vill säga som omfattar såväl individriktat psykologarbete som övrigt psykologarbete, ser Sveriges Psykologförbund som angeläget.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- det blir tydligt vad en PTP ska innehålla för att den ska leda till legitimation.

- det blir tydligt hur PTP-handledaren på ett korrekt sätt redogör för PTP-psykologens arbete i intyget.
- regelbundet undersöka hur väl nytutexaminerade studenter anser att utbildningen förbereder dem för yrkeslivet.

Specialistutbildning

En legitimerad psykolog har en generalistutbildning inom psykologins många olika områden. Psykologins kunskapsfält har idag växt i sådan omfattning att en fördjupad expertis inom psykologins områden kräver en specialisering. Specialistutbildning låter psykologen välja en snävare avgränsning utifrån generalistutbildningens bredare fält och därför bli specialkompetent inom det området. En kombination av generalist- och specialistkunskap låter yrkesutövaren effektivare kunna kommunicera med yrkesutövare inom andra specialiteter, göra kvalificerade differentialdiagnostiska överväganden i förhållande till sitt specialistområde, samt inneha en högre grad av helhetssyn inom fältet och angränsande fält.

Specialistutbildningen syftar till att säkerställa att psykologers utbildning möter de kompetensbehov som finns inom de samhällsområden där psykologer är verksamma. För att underlätta tillkomsten av specialistbefattningar som är attraktiva för arbetsgivare behöver specialistpsykologens kompetens vara tydligt beskriven.

I specialistrollen ligger ett ansvar att utveckla det egna kunskapsområdet. Sveriges Psykologförbund anser att det är viktigt att psykologer efter genomgången specialistutbildning är redo att ta på sig en ledarroll.

Specialistutbildningens fokus ligger på att integrera praktiskt psykologarbete med aktuell forskning inom varje specialitet. Den kompetens som uppnås genom specialistutbildningen i Sverige ska även möta de utbildningsmässiga och professionella krav som ställs inom övriga europeiska länder. För att säkerställa detta bör i möjligaste mån de riktlinjer som skapats av EFPA för Specialistpsykologers kunskapsnivå (EuroPsy) integreras i Specialistutbildningen i Sverige. För att vidmakthålla specialistkompetens krävs att specialistpsykologen följer utvecklingen inom sin specialitet. Från 1 juli 2018 gäller att specialistbehörigheten förnyas vart femte år.

Inom psykologin har en ökad kunskap om sociala kategorier såsom etnicitet, genus, sexualitet, klass, och religion vuxit fram. Detta innebär att nya moment fortlöpande behöver tillföras utbildningen och existerande moment belysas ur nya perspektiv, så att psykologen får träning i normkritiskt tänkande och i att reflektera kring frågor om intersektionalitet och HBTQ. Transkulturell kompetens bör också vara central. Eftersom psykologens arbete påverkar förhållanden för såväl enskilda som för grupper och organisationer behöver psykologer kunna reflektera kring hur de själva och de människor de möter påverkas genom sina olika tillhörigheter i sociala kategorier.

Sveriges Psykologförbund ska verka för att:

- specialistutbildningen är den självklara vägen till fortbildning/utveckling för en majoritet av de legitimerade psykologerna.
- samtliga specialiseringar har tydliga och konkreta mål- och kompetensbeskrivningar vilka är praktiskt tillämpbara för både psykologer och arbetsgivare.
- specialistpsykologer i sin utbildning fördjupar sina kunskaper i ett normkritiskt förhållningssätt samt har goda kunskaper om intersektionalitet, HBTQ och transkulturell psykologi.
- specialistutbildningen ger fördjupade färdigheter i vetenskapligt förhållningssätt och forskningsmetodik inom psykologins forskningsområden.
- specialistutbildningens mål och innehåll så långt som möjligt harmoniserar med de för EuroPsy och EFPA
- det kursutbud som erbjuds STP-psykologer väl överensstämmer med Sveriges Psykologförbunds policy för evidensbaserad psykologisk praktik.
- specialistutbildningen ger psykologer möjlighet att utveckla den professionella identiteten som ledare inom sitt specialistområde.
- det finns riktlinjer för vidmakthållandet av psykologers specialistkompetens.